

DANSEINFORMASJONENS INNSPILL TIL SCENEKUNSTSTRATEGI

Danseinformasjonen – det nasjonale informasjons- og kompetansesenteret for dansekunst – vil med dette komme med innspill til scenekunststrategien. Innledningsvis vil vi understreke at majoriteten av norske dansekunstnerne arbeider i det frie feltet, noe som betyr at de opplever en hverdag preget av uforutsigbarhet og manglende infrastruktur. Vi mener kunstens behov må være styrende for nye tiltak og at gode arbeidsvilkår for kunstnere er et vesentlig premiss for den fremtidige kulturpolitikken. Uten kunstnere, ingen kunst!

Innspillet har tre hovedpunkter:

- Styrke og bygge ut eksisterende infrastruktur, og med det øke antall visninger
- Bedre dansekunstnernes vilkår
- Større synlighet for dansekunst i den bredere offentligheten

STYRKE OG BYGGE UT EKSISTERENDE INFRASTRUKTUR

Det er i dag flere velfungerende ordninger og tiltak som fremmer økt visning, samarbeid og formidling av scenekunst. Vi anser det som avgjørende at disse opprettholdes, videreutvikles og styrkes.

De regionale kompetansesentrene for dans er sentrale i den lokale og nasjonale infrastrukturen. De bidrar til kompetanse- og kunnskapsheving, økt formidling og visning av dansekunst, i tråd med kulturpolitikkenes målsetning om at hele befolkningen skal ha tilgang til profesjonell kunst og kultur. Residenser for dansekunstnere er i hovedsak tilknyttet de regionale kompetansesentrene, og gir rom for kunstnerne til å utforske og eksperimentere. I tillegg er det ofte visningsmuligheter knyttet til residensen. Dette kan føre til nye kontaktnettverk og samarbeid, som igjen kan gjøre det enklere å få vist kommende produksjoner, og dermed gi økte visningsmuligheter.

Kompetansesentrene er finansiert gjennom Kulturrådets ordning *Regionale kompetansesentra for dans* som defineres som prosjektstøtte og hvor man kan få tilskudd i opptil tre år. Dette fører til en høy grad av økonomisk uforutsigbarhet. Kompetansesentrene har gjennom mange år vist stor gjennomføringsevne, solid drift og kunstnerisk tyngde. Vi mener derfor at det er på høy tid at kompetansesentrene får en langsiktig finansieringsordning og at enkelte overføres til statsbudsjettet. De resterende bør styrkes gjennom Kulturrådets ordninger.

Danseinformasjonens statistikk viser en økning i antall produksjoner av og med norske dansekunstnere, men samtidig en nedgang i antall forestillinger pr. produksjon. Hver produksjon spilte i 2018 i gjennomsnitt 4,7 forestillinger, mot 5,6 i 2016, 6,3 i 2008 og 7,0 i 1998. Dette er en urovekkende utvikling. Det nyopprettede turnénettverket Dansenett Norge er et etterlenget tilskudd, for både dansekunstnere og publikum. Dansenett Norge gjør, og vil gjøre, norsk og internasjonal dansekunst tilgjengelig for publikum i hele landet og hadde sin første sesong i 2018. Vi ser at nettverket har et stort potensial, og at det vil ha vesentlig betydning for økt visning og formidling av dansekunst i Norge. Forhåpentlig vil dette også kunne øke kunnskapen om dansekunst og dermed interessen fra flere scener.

Kulturrådets ordning Arrangørstøtte scenekunst bidrar til visning av nasjonal og internasjonal scenekunst ved å gi programmeringsmidler til arrangører som presenterer profesjonelle scenekunstproduksjoner. Ordningen resulterer blant annet i at forestillingene som produseres får et lengre liv, og ikke minst at arrangørene kan ha større kunstnerisk frihet. Mange helårsarrangører har begrensede muligheter til å ta sjanser, både kunstnerisk og økonomisk. Med midler fra ordningen kan for eksempel kulturhusene få større kunstnerisk frihet til å programmere annerledes. Arrangørstøtten har et ubrukt potensial som helårsarrangører og kulturhus bør oppfordres til å søke.

Samtidig bør man se på dynamikken mellom de offentlig finansierte spillestedene, som statlige teatre, regionteatre og kulturhus, og kunstnere i det frie dansekunstheltet, og hvordan disse kan samhandle i større grad enn de gjør i dag. Her er det potensial for store synergieffekter. Dansekunsten er ikke en institusjonstung kunstform, og derfor er det naturlig at den får større innpass i både teatre og kulturhus. Teater- og kulturhusene bør øremerke midler til dansekunst, og helst med en forpliktelse til å vise én danseforestilling i sesongen, eksempelvis ved å programmere en ferdig produsert forestilling, eller co-producere. Dette vil bidra til å økt visning av dansekunstforestillinger og samtidig senke terskelen for publikum. Dansekunsten blir med et slikt tiltak mer tilgjengelig, samtidig som dette er en bærekraftig strategi som utnytter allerede eksisterende institusjoner og ressurser. Tiltaket vil imidlertid kreve at institusjonene knytter til seg fagpersoner eller formidlingskonsulenter som har kunnskapen som skal til for å programmere og formidle kunsten som vises. De fleste programmerende scener og andre visningsarenaer arrangerer i dag samtaler, foredrag, seminarer og forestillingsintroduksjoner som en integrert del av sitt formidlingsarbeid. Denne kontekstualiseringen skaper rom for fordypning og refleksjon, og setter scenekunsten i en større sammenheng, som igjen bryter ned barrieren for publikum og øker forståelsen for kunstformen. Dette bør og kan også gjøres ved alle teater- og kulturhus. Her anbefaler vi å bruke kompetansen ved de regionale kompetansesentrene.

De mange scenekunsthestivalene rundt i landet skaper lokale samlingspunkter, arenaer og forum som medvirker til å vekke interessen for kunstformen og synliggjøre lokale, nasjonale og internasjonale kunstnerne. Kulturrådets forprosjektordning gir kunstnerne rom og mulighet til å prøve ut nye kunstneriske samarbeid, som igjen kan genere nye kunstnerkonstellasjoner. Fordi det er kunstnerne i det frie feltet som står for majoriteten av eksporten av norsk scenekunst, er reisestøtteordningene viktige ordninger som fører til nye internasjonale samarbeid og økt visning av scenekunst. Reisestøtteordningene er svært treffsikre og effektive og bør derfor opprettholdes og styrkes. Formidling / gjestespillstøtten er en vesentlig ordning som både bør styrkes og bli mer dynamisk for å gi produksjonene et lengre liv. Det samme gjelder ordningen Gjenopptagelse av sceneforestillinger, da dette vil gi en mer bærekraftig bruk av produksjonsmidlene.

STYRKING AV DANSEKUNSTNERNES VILKÅR

Kunstnere i det frie feltet inntar mange ulike roller, foruten det å produsere kunst. Søknadssystemene er tidkrevende, omfattende og gir sjelden full finansiering. Man må derfor søke flere ulike ordninger til hver enkelt produksjon. Produsentene kan lette det administrative arbeidet, som igjen frigjør tid og rom til kunstnerisk arbeid. Produsentleddet er imidlertid ofte det første som kuttes når prosjektene ikke fullfinansieres. For at dansekunstnerne skal kunne ha gode arbeidsforhold og fullt fokus på sitt kunstneriske virke mener vi at produsentleddet bør styrkes betraktelig, eksempelvis gjennom støtte til ulike modeller

som produsentpoler/produksjonsselskaper. Et eksempel er Grip i Belgia, hvor den anerkjente koreografen Jan Martens deler produsenttjenester med tre yngre dansekunstnere, som igjen får stort utbytte av å samarbeide med etablerte produsenter.

I mangel av mediedekning og offentlig oppmerksomhet rundt dansekunst må man ty til egenprodusert promotering, formidling og synliggjøring. Dette er tidkrevende arbeid som ofte kommer på toppen av annet administrativt og kunstnerisk arbeid. Her har produsentene en nøkkelrolle, de er bindeleddet mellom kunstneren, spillestedet og publikum, og har høy formidlingskompetanse. Vi mener å se en sammenheng mellom grad av synlighet/formidling og kunstnere som har ressurser til å knytte til seg en produsent.

Som i arbeidslivet generelt er også dansekunstnere avhengig av gode arbeidsforhold. Produksjons- og arbeidsrom fungerer som kunstneriske verktøy og er en betydningsfull del av den kunstneriske prosessen. Det er i dag mangel på slike rom. Her oppfordrer vi til å lytte til kunstnerne for å komme fram til løsninger som dekker deres ulike behov.

Etablerte kompanier og erfarne kunstnerne fungerer i dag som mindre, midlertidige institusjoner med effektiv drift og høy produksjonskompetanse. Utfordringen er at det ikke finnes noen mulighet for langsiktig støtte for disse kunstnerne/kompaniene, utover Kulturrådets tidsavgrensede støtteordninger (*Fri scenekunst – kunstnerskap, tidl. Basisfinansieringsordningen*). Det er ingen tydelig vei videre for disse kunstnerskapene. En løsning kan være at enkelte kompanier flyttes over på statsbudsjettet, eller at veietablete kompanier/kunstnerskap knyttes tettere til teaterhusene som allerede eksisterer, slik at de får tilhørighet og langsiktighet gjennom eksisterende infrastruktur.

Norsk Kulturfond finansierer størsteparten av kunsten som produseres i det frie dansekunstfeltet. Produksjonsstøtten er viktig for å sikre et mangfoldig, uavhengig og demokratisk dansekunstfelt og denne ordningen bør styrkes. Statens Kunstnerstipend er også en vesentlig ordning som gir skapende og utøvende dansekunstnere rom for fordypning og utforskning. Den gjør det mulig for kunstnerne å kunne være kunstnerisk aktive og å utvikle kunstnerskapet sitt, også utenfor prosjektperioden. Ordningen er treffsikker, og vi mener derfor at det er avgjørende at den hegnes om og styrkes. I den sammenheng er også Skuespiller- og danseralliansen et vesentlig og vellykket tiltak.

DANSEKUNSTENS Plass I DET OFFENTLIGE YTRINGSROMMET

Dansekunsten har ekspandert kraftig de siste tjue årene. Samtidig viser en gjennomgang av historisk materiale fra Dansearkivet at det har vært en kraftig nedgang i antall medieomtaler av dansekunst i samme periode. Tatt i betraktning den store økningen i aktivitet og mangfold i feltet er det et paradoks at kunstarten knapt er synlig i den bredere offentligheten. Den beskjedne oppmerksomheten kunstformen får i mediene vitner om at dansekunsten fortsatt har relativ lav status som kunstform. Vilårene for dansekunstens synlighet og plass i offentligheten må styrkes, og kunstkritikk er viktig for å løfte frem diskusjonen om kunstnerisk nivå og kvalitet. Kritikerstipend og økt pressestøtte er mulige insentiv. Nivået på kulturjournalistikken må heves og mulige tiltak kan være støtte til videreutdanning og forskningsprosjekter.

Regjeringens kulturmelding *Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida* ser kunst og kultur som en sentral del av ytringsfriheten. Dansekunst er en ytring, men denne ytringen blir

sjeldent tatt med i det offentlige ordskiftet. Dette har også sammenheng med den generelle anerkjennelsen av kunst i det norske samfunnet. Her mener vi at skolesystemet i Norge i langt større grad enn i dag burde inkludert kunst på timeplanen, både gjennom opplevelser og utfoldelse, slik at forståelsen og anerkjennelsen for alle typer kunstuttrykk blir mye større.

Det er viktig å hegne om den frie kunstneriske ytring. Vi vil derfor uttrykke en dyp bekymring for det vi ser på som forsøk på sensur og knebling av kunstnere og en normalisering av rasisme og hatytringer, jfr. Mia Habib og *Ways of Seeing*-sakene. Kunstnernes ytringsfrihet er under angrep, og vi bør være på vakt for og aktivt bekjempe udemokratiske krefter i samfunnet. Kunstnerne i det frie scenekunstheltet er særlig utsatt og sårbare. Her har både mediene og politikerne en viktig rolle. I sistnevnte sak har de bidratt til ytterligere polarisering heller enn nyansert og kritisk diskusjon.

DANSEINFORMASJONENS FREMTIDSVISJON

Om fem til ti år ønsker vi at dansekunst verdsettes, omtales og er synlig i media og den bredere offentligheten. Dansekunst er en allmenn referanse og refereres til på lik linje med andre kunstformer. Dansens historie og utvikling i Norge er godt kjent, og Dansearkivet, Norges største samling med dansehistorisk materiale, brukes ofte og av mange.

Den enorme utviklingen i dansefeltet, som fortsetter i årene fremover, speiles i infrastruktur og støtteordninger, slik at dansekunstnere har gode arbeidsforhold med flere visningsarenaer, arbeids- og produksjonsrom og større forutsigbarhet. Det vil også være mulighet for livslange kunstnerskap innen dansekunsten.

Dansekunst vil om fem til ti år være en naturlig del av teater- og kulturhusenes repertoar og programmering og presenteres på alle landets scener minst en gang i sesongen. Det vil fortsatt være et stort mangfold i uttrykk og sjangre og en åpenhet for denne bredden i norsk dansekunst. Mangfoldet i samfunnet vil også gjenspeiles i scenekunsten langt bedre enn i dag, både på scener, i administrasjon, i utvalg, komiteer og kunstneriske råd.

Metoo-bevegelsen har om fem til ti år fått konkrete konsekvenser i det frie scenekunstheltet, gjennom tydeligere retningslinjer og krav ved tildeling, samt kontrakter fra de programmerende scenene som skal hindre seksuell trakassering. Samtidig vil den kunstneriske ytringsfriheten stå sterkt, og scenekunstens posisjon som ytring, og som potensiell samfunnskritikk, i et demokratisk samfunn være høyt verdsatt både av politikere, medier og publikum.

Danseinformasjonen bistår gjerne med ytterligere informasjon om dansekunst til arbeidet med scenekunststrategien. Vi sitter med statistikk over dansefeltets utvikling og inngående kunnskap om dansekunsten historiske utvikling i Norge. Lykke til med arbeidet!

Vennlig hilsen

Sigrid Ø. Svendal

Sigrid Ø. Svendal
Daglig leder,
Danseinformasjonen